

Warszawa, 13/01/2009r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-603867-IX-901/08

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan
Bogdan Klich

Minister Obrony Narodowej

Wielce Szanowny Panie Ministrze

Uprzejmie informuję, iż dnia 11 grudnia 2008 r. moi współpracownicy przebywali w 3 Flotylli Okrętów w Gdyni. Celem wizyty było sprawdzenie przestrzegania praw obywatelskich oraz zapoznanie się z najistotniejszymi problemami marynarzy pełniących służbę w największej jednostce Marynarki Wojennej. Odbyto spotkania z dowództwem, kadra, marynarzami zawodowymi oraz marynarzami służby zasadniczej i mężami zaufania, podczas których zainteresowani mieli możliwość przedstawić Rzecznikowi swoje wnioski. Ponadto podczas pobytu zapoznano się także z problemami marynarzy pełniących służbę na okrętach w tym okrętach podwodnych. Zgłoszone uwagi zostały przedstawione Dowódcy 3 Flotylli kontradm. Markowi Kurzykowi a następnie omówione z Dowódcą Marynarki Wojennej RP wiceadm. Andrzejem Karwetą. Podczas prowadzonych spotkań z kadra oraz marynarzami a także w trybie indywidualnym, zgłoszonych zostało wiele istotnych dla tego środowiska problemów.

Do najistotniejszych problemów zgłoszonych przez marynarzy i zasługujących na uwagę Pana Ministra zaliczyć należy:

1/ wprowadzenie niekorzystnych rozwiązań w przygotowywanych zmianach w ustawie o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Nowe przepisy mają ograniczyć czas pełnienia służby żołnierzy na kontraktach do 12 lat. Proponowane zmiany

zbulwersowały środowisko - w szczególności marynarzy zawodowych. Podkreślano, iż wcześniej (tj. kiedy podpisywali kontrakty) informowano ich, iż żadnych ograniczeń nie ma i w związku z tym większość z nich swoje plany życiowe związała z wojskiem. Zaistniała sytuacja spowoduje, iż pomimo kilku lat służby, w najbliższym czasie będą zmuszeni do szukania pracy na odcinku cywilnym. Obecnie jak podkreślano brak jest przyszłości dla korpusu marynarzy zawodowych. Stawiano pytania czy wprowadzana nowelizacja dotyczyć będą marynarzy, którzy zdecydują się na pełnienie służby w najbliższym czasie (po wejściu w życie nowych przepisów), czy też wszystkich w tym również tych, którzy służbę rozpoczęli wcześniej.

2/ marynarze pełniący służbę na okrętach rozpoznania elektronicznego zgłosili problem związany ze szkodliwym oddziaływaniem promieniowania na załogi. Pomimo tego, iż wielokrotnie zwracano się w tej sprawie do przełożonych, nie przyniosło to oczekiwanych rezultatów. Sami też nie są w stanie spowodować przybycia kompetentnych służb wojskowych, które zbadałyby warunki służby w tym również promieniowania. Uważają, iż celowo opóźnia się przeprowadzenie takich pomiarów, aby nie wypłacać stosownych dodatków za służbę na tego rodzaju okrętach. Aktualnie otrzymują jeden dodatek tzw. specjalny, który przysługuje marynarzom pełniącym służbę w składzie załóg jednostek pływających Marynarki Wojennej wychodzącym w morze.

3/ podobnie jak w innych jednostkach wojskowych wiele uwag marynarzy (w tym dowódców) dotyczyło działalności Wojskowej Agencji Mieszkaniowej. Wysokie czynsze (często wyższe niż w spółdzielniach mieszkaniowych) za użytkowanie mieszkań (w tym również w internatach) oraz wstrzymanie możliwości wykupu zajmowanego lokalu, to najczęściej powtarzające się zarzuty. Podkreślano bardzo trudne warunki mieszkaniowe w garnizonie. Z tego powodu większość załóg - za zgodą dowódców - zakwaterowana jest na okrętach. Nie rozwiązywane od lat problemy mieszkaniowe - zdaniem dowódców - powodują, iż wielu marynarzy zawodowych rezygnuje z dalszej służby. Zauważyć należy, iż stan taki trwa już od kilku lat i nie wiadomo, w jakim czasie nastąpi poprawa w tym zakresie. W swych wypowiedziach zainteresowani podkreślali, iż podejmując decyzję o służbie wojskowej liczyli głównie na otrzymanie mieszkania i emeryturę. Przedstawiona sytuacja w sposób istotny ogranicza prawa marynarzy do życia rodzinnego i prywatnego.

4/ krytyczne uwagi dotyczące warunków otrzymywania przez marynarzy dodatków do uposażenia zasadniczego oraz ich wysokości. Aktualnie sprawy te reguluje rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 czerwca 2004 r. w sprawie dodatków do uposażenia zasadniczego żołnierzy zawodowych. Podnoszony był głównie problem zbyt małego - w ocenie marynarzy - zróżnicowania wypłacanego dodatku a mianowicie - grupa do 5 lat wysługi, powyżej 5 lat i powyżej 10 lat (§ 11 ust.1 rozporządzenia). Zdaniem zainteresowanych powinny być możliwości otrzymania zwiększonego dodatku np. po 15 i po 20 latach. Ponadto rozporządzenie reguluje możliwość otrzymania dodatku przez marynarzy, którzy w składzie załogi jednostki pływającej Marynarki Wojennej przebywa w morzu w łącznym wymiarze nie niższym niż 30 dni w ciągu roku kalendarzowego, w czasie nie krótszym niż 6 godzin dziennie (§ 11 ust. 2). Zdaniem zainteresowanych wymagałoby to również doprecyzowania obowiązujących przepisów, ponieważ dłuższy pobyt na morzu nie wpływa na podwyższenie otrzymywanego dodatku, natomiast mniejszy niż wskazany limit powoduje zawieszenie jego wypłacania. W jednym roku wykonując zadania bojowe załoga okrętu przebywa na morzu ponad 6 miesięcy a dodatek otrzymuje taki jak za 30 dni, a w następnym okręt idzie do remontu na okres roku i marynarze nie otrzymują żadnego dodatku. Marynarze, którzy nie wchodzi w skład etatowych załóg jednostek pływających pomimo, iż wykonują zadania takie jak załoga okrętu, dodatku takiego nie otrzymują. Zauważyć należy, iż dodatki się nie kumulują, a z przysługujących marynarzowi wielu dodatków może otrzymać tylko jeden najbardziej korzystny. Podkreślano jednocześnie, iż otrzymywany przez marynarzy dodatek obliczany jest od kwoty bazowej, która wynosi 1500 zł i nie była zmieniana od 21 czerwca 2004 r.

5/ pilnych decyzji Pana Ministra wymaga rozwiązanie problemu pozostawienia w Porcie Wojennym w Gdyni a przekazanych Agencji Mienia Wojskowego okrętów, które zakończyły służbę w Marynarce Wojennej i zostały wycofane ze służby. Praktycznie, bowiem powoduje to konieczność wyznaczania przez Dowódcę 3 Flotylli marynarzy odpowiedzialnych za ich ochronę oraz systematyczne sprawdzanie i kontrolowanie ich stanu technicznego (czy nie ma przecieków i okręt nie zatonię). Ponieważ stan taki trwa od kilku lat powoduje to dodatkowe zadania dla marynarzy Flotylli - pilnowania i opiekowania się mieniem, które nie należy już do Sił Zbrojnych.

6/ dużo krytycznych uwag odnosiło się do funkcjonowania Wojskowej Służby Zdrowia. Najczęściej dotyczyły one ograniczonej możliwości leczenia, brak dostępu marynarzy do lekarza wojskowego oraz długi okres oczekiwania na przyjęcie przez lekarza specjalistę. Marynarze, którzy powrócili z misji pełnionych w Polskich Kontyngentach Wojskowych w Iraku i Afganistanie, przedstawili problem prowadzenia badań po powrocie do kraju. W ocenie tej grupy marynarzy, w przychodniach, w których przeprowadzane są badania, traktowani są jak osoby cywilne. Bardzo często lekarze nie chcą ich przyjmować z uwagi na wyczerpanie limitów finansowych na prowadzenie badań.

7/ w odczuciu kadry - zwłaszcza tej, która pełni służbę na okrętach, istnieje potrzeba zwiększenia w jednostce możliwości skorzystania z pomocy prawnej. Dotychczasowe rozwiązania nie są już wystarczające. Radca prawny Flotylli - w ocenie marynarzy - wykonuje zadania i reprezentuje stanowisko Dowódcy Flotylli. Nie ma, zatem czasu dla marynarzy, a z uwagi na wiele obowiązków dostęp do niego jest praktycznie niemożliwy. Tymczasem ukazuje się wiele aktów prawnych, istotnych a jednocześnie niezrozumiałych dla marynarzy. Próbują sami dokonywać interpretacji. Jest to zadanie bardzo trudne (zazwyczaj niewykonalne) z uwagi na ograniczony dostęp do różnego rodzaju informacji (np. Internetu) przez załogi okrętów pełniących służbę na morzu przez kilka miesięcy. Jak podkreślano nie mają czasu i nie stać ich na korzystanie z pomocy zawodowych prawników.

8/ dużo emocji i niezadowolenia wywołuje wśród kadry, funkcjonujący obecnie system nagród i zapomóg. Podkreślano, iż nigdy nie był on przejrzysty i obiektywny, ponieważ nie ma możliwości sprawdzenia w ciągu 2 dni, kto powinien skorzystać z tej formy pomocy. Poruszono także kwestie wysokości przyznawanych nagród w poszczególnych korpusach, zadając pytanie, czym to jest spowodowane i czy jest to sprawiedliwe, że są tak duże dysproporcje (np. marynarze - 300 zł, podoficerowie - 320 zł, oficerowie 800 zł). Z uwagi na fakt, iż problemy tego rodzaju pojawiają się każdorazowo przy okazji przydzielania nagród i zapomóg, proponowano, aby zamiast tej formy pomocy podnieść kadrze uposażenia.

9/ marynarze, którzy obecnie pełnią służbę kontraktową, a wcześniej pełnili nadterminową poruszyli problem niezaliczania im tego okresu do wysługi lat. Podkreślali,

iż pełniąc służbę nadterminową nie otrzymywali także dodatku morskiego, choć na okrętach wykonywali takie same zadania jak marynarze zawodowi. W ich odczuciu niezaliczanie im służby nadterminowej do wysługi jest niezrozumiałe i krzywdzące.

10/ problem przyznawania kwalifikacji przez komisje wojskowe, poruszony przez marynarzy jednostek pływających. Zgodnie z obowiązującymi przepisami wojskowa komisja przyznaje stosowne kwalifikacje, za które marynarze są obowiązani płacić. Aktualnie jeden egzamin kosztuje ok. 120 zł., co w odczuciu większości z nich stanowi znaczącą kwotę. Egzaminy te są uznawane wyłącznie w wojsku i ważne przez 5 lat. Podkreślić należy, iż uprawnienia mogą być przyznane wyłącznie na dany okręt i nie są przydatne (ani też wykorzystane) jeśli okręt macierzysty idzie do remontu (na przykład na 2 lata). Wątpliwości zainteresowanych budzi fakt ponoszenia przez nich opłat za otrzymywanie uprawnień niezbędnych wyłącznie do utrzymania gotowości bojowej okrętu. Przepisy takie funkcjonują od trzech lat.

11/ możliwość przejścia z korpusu marynarzy zawodowych do korpusu podoficerów. Zdaniem zainteresowanych napotykają ogromne trudności spowodowane niezbyt precyzyjnymi uregulowaniami. Obecnie, aby przejść do korpusu podoficerów należy znaleźć wolny etat na okręcie i uzyskać zgodę dowódcy. Wtedy dopiero można ubiegać się o skierowanie do Szkoły Podoficerskiej Marynarki Wojennej w Ustce. Szkoła jednak może odmówić przyjęcia z uwagi na brak miejsc (jeden z zainteresowanych na przyjęcie do szkoły czeka od marca ubiegłego roku). Wskazywano, iż trudno jest utrzymywać wakat na okręcie przez tak długi okres. Procedura ta wymaga uproszczenia, ponieważ zniechęca to marynarzy zawodowych nie tylko do podejmowania decyzji o zmianie korpusu, ale również do dalszej służby.

12/ istotnym problemem, głównie prestiżowym, jest pominięcie w możliwości otrzymania odznaczenia pamiątkowego za udział w działaniach w Iraku. Podniesiony on został przez marynarzy, którzy brali udział w działaniach Sił Sojuszniczych na wodach Zatoki Perskiej jeszcze przed rokiem 2003 tj. przed skierowaniem do Republiki Iraku - Polskiego Kontyngentu Wojskowego. Obowiązujące w tym zakresie rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 lipca 2007 r. nie uwzględnia bowiem wcześniejszych okresów udziału żołnierzy polskich w misjach różnego typu w tym regionie. W § 1 ust 2 rozporządzenia stwierdza się - odznaczeniem wojskowym o charakterze

pamiątkowym dla uczestników polskiego kontyngentu wojskowego w Republice Iraku, działającego od 2003 r., oraz uczestników operacji wojskowej „Iracka Wolność” przeprowadzonej w 2003 r. jest Gwiazda Iraku. Zainteresowani podkreślali, iż zostali pominięci, chociaż byli niejako pionierami późniejszych działań i misji.

Pragnę jednocześnie poinformować Pana Ministra, iż niektóre z problemów zgłoszonych przez marynarzy podczas pobytu w 3 Flotylli Okrętów, zostały przedstawione na posiedzeniu Sejmowej Komisji Obrony Narodowej (ujęte w pkt. 1 - 7 i 12).

Uwzględniając powyższe, oraz działając na podstawie, art. 16 ust 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) przedstawiam te istotne i trudne sprawy, wyrażając nadzieję, że podjęte przez Pana Ministra działania spowodują ich rozwiązanie.

Będę wdzięczny Panu Ministrowi za poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku wobec przedstawionych problemów.

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski